

KASVATUSAJATTELUMME KESTÄMÄTÖN PERUSTA YLLÄPITÄÄ EKOKRIISIÄ

Veli-Matti Värrin: *Kasvatus ekokriisin aikakaudella*. Vastapaino, Tampere 2018.

Filosofi ja kasvatustieteen professori Veli-Matti Värrin on kirjoittanut ainutlaatuisen teoksen nimeltään ”Kasvatus ekokriisin aikakaudella”. Kyseessä on laatuaan ensimmäinen suomenkielinen teos, jossa ekokriisiä analysoidaan filosofisesti kasvatuksen ja koulutuksen näkökulmasta.

Vahvan maailmankatsomuksellisen näkökulman omaava teos käsittelee ajattelumme kestäväntä suhdetta luontoon ja ympäristöön ja niiden tulevaisuuteen. Kasvatus ekokriisin aikakaudella on erityisesti kasvatusfilosofinen puheenvuoro maailman nykytilasta sekä kasvatuksen mahdollisuuksista olla mukana luomassa ekologisesti kestävämpää elämänmuotoa.

Kyseessä ei ole opaskirja. Teos ei anna suoria ohjeita siihen, mitä meidän tulisi tehdä välittääksemme ekologisesti kestävämpää ajattelutapaa tuleville sukupolville. Suorien ohjeiden sijaan teos kutsuu lukijaa katsomaan kriittisesti ajattelumme perustaa: millaisia ajattelutapoja ja millaisiin ontologisiin uskomuksiin perustuvaa elämänmuotoa välitämme tuleville sukupolville eri kasvatustieteiden kautta.

Värrin hyödyntää psykoanalyysistä ammentavia yhteiskuntateoreetikkoita, Maurice Merleau-Pontyn myöhäisfilosofian kietoutuneisuuden ontologiaa sekä Timothy Mortonin kehittämän hyberobjektin käsitteen ympärille rakentuvaa ajattelua.

Näiden ajatteluperinteiden viitekehyydessä Värrin kutsuu nykyistä ekokriisiä ylläpitävää elämänmuotoa ”onkalometafysiikaksi”. Ydinjäte on kuvaava esimerkki onkalometafysisestä ajattelusta: se kertoo elämänmuo-

dosta, jossa ongelmat haudataan kallioperään vakuuttuneina siitä, että ratkaisu ongelmaan tulee jostain ulkopuoleltamme, esimerkiksi tulevaisuudessa kehitettyjen teknologisten innovaatioiden kautta. ”Onkalometafysiikka” perustuu Värrin mukaan aktiiviseen torjuntaan. Torjuntamekanismin myötä ihminen sulkee silmänsä ekokriisiltä, mikä sallii ihmisen jatkaa kestäväntä ihmiskeskeistä omistussuhdettaan luontoon.

Kasvatus on aina kietoutunut oman aikansa sosiokulttuuriseen tilanteeseen, ideologioihin ja valtasuhteisiin. Erilaisten sosialisaatioinstituutioiden kautta yhteiskunnalliset arvot ja ajattelutavat siirtyvät tuleville sukupolville. Erityisesti uusliberalistiseen kasvatus- ja koulutusajatteluun siirtymistä Värrin pitää erityisen ongelmallisena ekokriisin kannalta. Hänen mukaansa uusliberalistinen kasvatus- ja koulutusajattelu ruokkii yhteiskunnan polarisointumista ja kulutuskeskeistä individualismia. Tällaiset lähtökohdat ovat kestäväntä ekologisten realiteettien kannalta.

Kirjan teoreettinen viitekehys on saanut vaikutteita useasta eri ajatteluperinteestä. Tämä on monessa kohtaa oikeutettua, mutta toisinaan lukijalle jää hieman epäselväksi, mikä näiden ajatteluperinteiden yhteys toisiinsa on. Kirja olisi kaivannut tämän osalta jonkinlaista selvennystä tai tiivistystä. Kasvatus ekokriisin aikakaudella on joka tapauksessa tärkeä ja ajankohtainen teos. Sen julkaisua voi pitää jopa välttämättömänä, sillä suomalaisessa kasvatusteoreettisessa ja koulutuspoliittisessa tutkimuksessa ekokriisin ja kasvatusajattelun välinen analyysi on tähän mennessä ollut lähes olematonta.

— ESKO HARNI